

Technické muzeum v Brně
ve spolupráci s Komisí konzervátorů-restaurátorů a Etnografickou komisí Asociace muzeí a galerií ČR a Textilním zkušebním ústavem, s. p.

vyhlašuje 14. ročník konference

Textil v muzeu / 1918-2018 /

Textilní tvorba pod vlivem vzniku Československé republiky

Brno / 12.-13. června 2018

Anotace konference

Konference Textil v muzeu je místem mezioborového setkávání pracovníků muzeí, galerií, památkových ústavů, vysokoškolských pracovišť, konzervátorských dílen a dalších odborníků věnujících se textilní problematice z nejrůznějších úhlů.

Letošní ústřední téma se věnuje významu vzniku Československé republiky v roce 1918 pro textilní tvorbu v novém státě. Textilní podnikání na území Čech i Slovenska bylo před první světovou válkou jedním z nejrozšířenějších oborů s mnoha světovými úspěchy. Na našem území se koncentrovala převážná část výrobních kapacit rakousko-uherského textilního průmyslu a domácí podniky vyvážely do celého světa. Po první světové válce bylo domácí textilnictví nuceno povstat z kolenu po těžkých válečných letech, vyzrát v sebevědomou československou tvorbu a nastoupit cestu samostatného československého textilního odvětví ve všech směrech. Na domácí i zahraniční půdě se objevili úspěšní podnikatelé, výtvarníci či výzkumní pracovníci. Nové výzvy čekaly na textilní obory v roce 1939, 1945, 1948 i po zlomové Sametové revoluci v roce 1989. Cílem konference je poukázat na významné milníky československé textilní tvorby mezi lety 1918 až 2018 na příkladech podniků, atelierů, jednotlivců i výrobků. Konference shromáždila příspěvky analyzující vývoj textilní tvorby na naší půdě v rozmezí let 1918 až 2018, reflektující či popisující dopady vzniku nové republiky do textilní tvorby v regionech, ve firmách, salonech, ateliérech či v osudech průmyslníků i malých živnostníků.

Harmonogram konference

1. den jednání – 12. června 2018

11.00 – 12.00 prezence účastníků v předsálí konference

1. blok přednášek

12,00-12,20 **Slavnostní zahájení konference**

12,20-12,40 **MgA. Jitka Škopová (Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze): Aš po Už/horod**

Anotace: Přednáška představí projekt studentů Atelieru textilního designu VŠUP v Praze, který mapuje osudy významných podnikatelských rodin stojících u zrodu založení první republiky a následně je propojuje se současnou uměleckou tvorbou v oblasti textilního designu. Na základě těchto výzkumů studenti připravili pásma přednášek a diskusí, které veřejnosti přiblíží kulturní, společenský i ekonomický odkaz podnikatelů. K jednotlivým

debatám budou přizváni současníci provázaní s danými rodinami, například potomci, významní zaměstnanci podniku, generální ředitel již zestátněného podniku, nebo historik textilu.

12,45-13,05 PhDr. Petra Mertová, Ph.D. (Technické muzeum v Brně): Přehled vývoje československého textilního průmyslu mezi dvěma světovými válkami.

Anotace: V příspěvku bude stručně sumarizován současný pohled na vývoj průmyslové výroby v Československu mezi lety 1918 až 1939 s přesahy do doby před první světovou válkou. Na pozadí obecného vývoje bude představena vývojová linie textilních odvětví rozvíjených na území nového státu. V závěru budou nastíněny hlavní směry rozvoje brněnské vlnářské oblasti ve sledovaném období.

13,10-13,30 Ing. Aleš Brožek (Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem a Česká vexilologická společnost v Praze): Od bíločervené k bíločervenomodré

Anotace: Zákonem č. 252 z 30. března 1920 byla zavedena bíločervená vlajka s modrým klínem za státní vlajku Československa. Do té doby se domy, věže a stožáry na území Čech (a částečně i na Moravě) zdobily při oslavách prapory v zemských barvách bílé a červené a uvažovalo se, že tyto barvy bude užívat československý stát, i když američtí Čechové užívali v r. 1918 Preissigovu červenobílomodrou vlajku se 4 bílými hvězdami a M. R. Štefánik prosazoval svůj návrh bíločervených pruhů zasahujících klínovitě do modrého pole. Autor ve svém příspěvku podá přehled výrobců těchto neoficiálních i oficiálních symbolů (včetně výrobců vlajky Protektorátu zavedené v září 1939) a dotkne se i problémů jejich výroby a snah o standardizaci odstínů barev na československé státní vlajce.

13,35-13,55 PhDr. Miroslava Burianová (Národní muzeum): Cesta k civilisované ženě

Anotace: Vznik Československé republiky v roce 1918 nebyl jen milníkem v dějinách státu, ale i ve vývoji ženského odívání. V souvislostech právě nabytého volebního práva, získané rovnoprávnosti s muži a možnosti vysokoškolského vzdělání se vyvíjel i vztah žen k vlastnímu tělu, oděvu a životnímu stylu. Příspěvek se zaměří na ženské osobnosti, které pomáhaly formovat moderní československou ženu. Za volební právo vděčily ženy Františce Plamínkové. V tisku četly eseje Mileny Jesenské. Jejich estetické citění ovlivňovaly umělkyně jako Toyen či Olga Scheinpflugová. Vzorem jim byly sportovkyně jako Eliška Junková. A tento vývoj vygradoval v závěru 20. let na brněnské výstavě *Civilisovaná žena*, kde prezentovala Božena Horneková, později provdaná za architekta Rothmayera, neuvěřitelně moderní – až revoluční návrhy dámského šatníku založeného čistě na kalhotách.

14.00 – 14.20 přestávka na občerstvení

2. blok přednášek

14,20-14,40 Mgr. Monika Tauberová (Národní muzeum): Galanterní obchod paní Josefy Parplové v Praze 5 – Košířích

Anotace: Paní Josefa Parplová, narozená roku 1889, měla obchod s galanterií a spodním prádlem v Praze 5 – Košířích. Do Národního muzea, etnografického oddělení, v roce 1997 darovala textilní předměty paní Milada Černá, jejíž tetou byla právě paní Parplová. Dar se skládá z 54 kusů zajímavých předmětů určených zejména pro děti - tj. oblečení dětí v období První republiky, ať už je to povijan, šatičky pro holčičky, ale i kalhoty pro chlapečky. V daru je zastoupeno i spodní prádlo pro ženy a dívky, především spodní městské košílky, kombiné, podprsenky, podvazkový pás, hedvábné punčochy a pro muže pánské spodky. Zajímavé jsou i zástěry do kuchyně, které byly zakoupeny v obchodě paní Parplové, a které patřily mamince dárkyně, paní Růženě Břejlové, rozené Hroníkové.

14,45-15,05 Mgr. Markéta Tobolová (Moravské zemské muzeum, Brno): Výroba krojů po roce 1918 – východiska a možnosti, tvůrci a příjemci.

Anotace: Potřeba výroby nových krojů neustala ani ve 20. století, jednak se nové kroje zhotovovali v regionech s nepřerušovanou tradicí, ale bylo třeba zajistit kroje i pro nově vznikající folklórní soubory. Zároveň i zájemci z řad městského obyvatelstva či z pohraničních oblastí projevovali zájem oblékat kroj na různé slavnosti a průvody, a to

jak v meziválečné době, tak po roce 1945. Návody na zhotovení krojů se objevovaly v dobovém módním tisku i v odborné etnografické literatuře, jejich výrobu zajišťovalo i Ústředí lidové umělecké výroby. Příspěvek se zabývá také otázkou existence krojových dílen a specializovaných půjčoven krojů v minulosti i současnosti.

15,10-15,30 Bc. Soňa Krátká (Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě): LítoMiKroje

Anotace: Litomyšlská tiskárna H.R.G. se ke konci každého roku snaží představit v rámci své limitované edice kalendářů a diářů nové a neotřelé formy přístupu k tisku a zpracování výtvarného řešení. Pro rok 2018 se tvůrci inspirovali prvky lidového litomyšlského kroje a vzniklý set nese název „LítoMiKroje“. Jak lze prezentovat kroj dávno zaniklý představí následující příspěvek.

15,35-15,55 PhDr. Markéta Grill Janatová (Uměleckoprůmyslové museum v Praze): Textilní návrhy Josefa Fanty pro Křesťanskou akademii v Praze

Anotace: Příspěvek představuje jednu z méně známých oblastí činnosti architekta Josefa Fanty (1856-1954) a to návrhy výšivek, výzdobných technik a tkanin pro liturgický textil. Fanta více než tři desetiletí spolupracoval s Křesťanskou akademií v Praze, která si vytýčila za cíl pozvednout uměleckou i řemeslnou kvalitu církevního umění. Pro Paramentní ústav Křesťanské akademie tak v minulosti navrhovali významní umělci, v 19. století to byli architekti J. Mocker, A. V. Barvitijs a na přelomu století pomyslnou štafetu převzal J. Fanta. V jeho návrzích zpočátku rezonují dobové historismy, později převažuje dekor nové stylizace organických i geometrických forem. Po roce 1918 se Fanta nestal tvůrcem nového stylu, pokračoval však v návrhářské činnosti, kterou naplnil především v zakázkách pro Svatou Horu z dvacátých a třicátých let 20. století.

16,00-16,20 přestávka na občerstvení

3. blok přednášek

16,20-16,40 Ing. Jan Hošek (Brno): Historie české firmy Jan Hošek, továrna na vlněné látky, Brno

Anotace: Kořeny a rodinná tradice, jež směřovaly k založení české firmy ihned po vzniku ČSR. Postupné budování a rozšiřování provozu až ke znárodnění v roce 1948. Objem výroby a rozsah mezinárodního obchodu. Sociální cítění majitele a vztahy s dělnictvem. Pokračování vlnářské tradice u potomků zakladatele.

16,45-17,05 Mgr. Bohumír Bernášek (Prácheňské muzeum v Písku): 70 let od založení Jitexu Písek

Anotace: Jitex Písek byl mezi lety 1949-1989 největším pletářským kombinátem v ČSSR. Měl osm pobočných závodů v jihozápadních Čechách, celkově asi 4000 zaměstnanců a v mateřském závodě v Písku probíhala výroba od přádelny po šití konfekce. I kvůli tomu byl brán jako vzorový závod a navštívila jej řada osobností (Brežněv, Husák, Těřešková, Remek, Marvan...). Jako první v Československu zpracovával umělá vlákna - v 50. letech módní silon. Do Písku bylo následně umístěno generální ředitelství pletářského průmyslu pro českou část státu a pojmem se také stala vzorková prodejna pletářského průmyslu PPP. Zmíněné fenomény chceme prezentovat na velké výstavě k výročí Jitexu v příštím roce. V příspěvku bude prezentována firma i plánovaná výstava.

Společenský večer s rautem pro účastníky konference v Technickém muzeu v Brně (2. patro, expozice Ulička řemesel). Zahájení v 18,00 hod.

2. den jednání – 13. června 2018

1. blok přednášek

9.15 – 9.35 Mgr. Petra Czumalová (Vyšší odborná škola textilních řemesel a Střední umělecká škola textilních řemesel, Praha): Mladá Československá republika a transformace uměleckého školství – Státní ústav školský pro domácí průmysl

Anotace: Příspěvek je zaměřen na jeden segment uměleckého školství a způsob, jímž byl systém zděděný z Rakousko-Uherska přizpůsoben potřebám Československé republiky. Transformace je sledována na příkladu Státního ústavu školského pro domácí průmysl, který převzal péči o krajkářské, vyšivačské a další uměleckořemeslné školy a položil základy systematické výuky těchto řemesel. Od počátku se dařilo skloubit řemeslnou tradici se soudobou uměleckou tvorbou a naplňovat program národního slohu, úspěšně prezentovaného na Mezinárodní výstavě dekorativního a průmyslového umění v Paříži v roce 1925. Za téměř 100 let trvání ústavu a školy - spojením výtvarníků, učitelů a žáků - vznikla ojedinělá sbírka, která mapuje vývoj českého textilního umění 20. století.

9.40-10.00 Bc. Lucie Radoňová a Anna Triščová (Muzeum hlavního města Prahy): Prezentace oděvů 19. století

Anotace: Pro výstavní účely je nutné prezentovat historické oděvy na vhodných figurínách. Zároveň je ale správně padnoucí figurína důležitá i pro samotný předmět. Dámskému oděvu přelomu 19. a 20. století dominují korzetové šaty, pro které je výroba figuríny na míru nutností. Moderní komerčně dostupné figuríny disponují zcela odlišnými mírami. Stejně tak pánské figuríny mají dnes spíše tvary statného svalovce, než běžného muže. Výroba figuríny přesně padnoucí na konkrétní šaty je sice relativně časově náročná, zato ale zcela cenově dostupná. Výsledkem je vhodná podpora historické textilie, která současně respektuje dobové linie oděvu. Pro výstavu Praha 1848 – 1918 bylo připraveno celkem osmnáct dámských a pánských figurín.

10.05-10.25 Mgr. Martina Polomíková (Slezské zemské muzeum, Opava): Sbírka oděvů a módních doplňků pro výstavu Móda osmiček

Anotace: Máte ve svém šatníku nepotřebné značkové oděvy, oděvy ze zakázkového krejčovství a jiné módní doplňky z let 1918 – 1988? Je vám líto je vyhodit, ale již je nevynosíte? Právě těmito slovy byla v loňském roce uveřejněna Slezským zemským muzeem výzva určená široké veřejnosti. Sbírkou oděvů a doplňků byla vyhlášena především kvůli připravované výstavě Móda osmiček: Trendy let 1918 – 1988, jež se koná u příležitosti 100. výročí vzniku Československé republiky. Výzva byla veřejností přijata s velkým zájmem a díky tomu byl v rámci podsbírkou novodobých dějin založen nový fond „Textil“. Příspěvek se snaží poukázat na smysl obdobných akcí a zejména pak na právě vhodnou dobu, která těmto akcím přeje.

10.30-10.50 Ing. Markéta Škrdlantová, Ph.D. , Ing. Klára Drábková, Bc. Pavel Holec (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze): Vliv redukčního bělení na vlastnosti bavlněných textilií

Anotace: Jedním z důležitých kroků při restaurování historického textilu je jeho čištění. Ve speciálních případech můžeme využít k odstranění zašednutí vláken, případně skvrn po mikrobiologickém napadení bělení. Bělení historického textilu je doporučováno zejména pro bezbarvá celulózní vlákna (bavlna, len), která jsou v dobrém stavu. V literatuře se dokonce uvádí, že po vhodném bělení může dojít i ke zlepšení mechanických vlastností textilie. V této práci byl sledován vliv redukčního bělení na míru degradace bavlněné textilie a její dlouhodobou stabilitu po umělém stárnutí. Vzorky nebělené bavlněné textilie byly běleny v 0,1% nebo 1% roztoku tetrahydridoboritanu sodného po dobu 10 min, 30 min, 1 h nebo 2 h. Poté byly vzorky uměle stárnuty. Míra degradace byla vyhodnocena kolorimetricky, měřením pevnosti nití a viskozimetrickým stanovením průměrného polymeračního stupně po bělení a po umělém stárnutí.

10.55-11.15 Ing. Jindřiška Droženová (Muzeum hl. města Prahy): Konzervovaná minulost

Anotace: V roce 2018 uspořádalo Muzeum hlavního města Prahy výstavu Konzervovaná minulost. Konzervátoři bývají návštěvníkům skryti a jejich práce není veřejnosti běžně známa. Každý předmět má svoji historii, která se začíná odvíjet od doby jeho vzniku. Během jeho existence na něj působí různé vlivy okolního prostředí i člověk.

Práce konzervátora spočívá ve vyhodnocení všech těchto faktorů, stanovení vhodného **způsobu konzervace** a v jejím provedení. S vědomím toho, že se jedná pouze o jednu etapu v celém životě předmětu, musí konzervátor postupovat eticky a s pokorou. Přístup ke každému předmětu je vždy individuální. Výstava Konzervovaná minulost se snaží přiblížit návštěvníkům některé postupy **konzervování keramiky, kovu, papíru, textilu a dřeva**.

11.20- 11.40 přestávka

2. blok přednášek

11,40-12,00 RNDr. Pavel Malčík (Textilní zkušební ústav, s. p. - Brno): Historie textilního výzkumu v Československu. Pocta Ing. Bohumilu Reichstädterovi, CSc.

Anotace: V příspěvku bude přednesen stručný přehled historie textilního výzkumu v bývalém Československu od počátku 20. století. Bude poukázáno na vazby textilního výzkumu na organizaci průmyslu, vazby mezi podniky, směry prodeje a podmínky, ve kterých vyráběly. Z toho na jedné straně vznikala stimulace výzkumu, ale také jeho požadavky, zejména na vzdělávání pracovníků v celém oboru. Přehled historie končí rokem 1989 a současnost bude popsána jak v souvislosti se změnami vlastnictví institucí, tak i jejich zaměřením.

12,05-12,25 PhDr. Petra Mertová, Ph.D. (Technické muzeum v Brně): Textilní výzkum jako zdroj inovace textilního výtvarnictví.

Anotace: Přednáška se bude věnovat z historické perspektivy kořenům i dalšímu životu textilní výtvarné techniky Art-protis, jejíž počátky jsou spojeny s činností brněnského Výzkumného ústavu vlnářského, kde byly hledány nové podoby moderních textilií pro oděvní průmysl.

12,30-12,50 Hana Langová Vepřeková: Art protis – moderní tapiserie zrozená v Brně

Anotace: Brněnská výtvarnice představí unikátní techniku Art protis, které se věnuje od jejích počátků v ateliéru Art-protis v závodě Vlněna 2, na ulici Tkalcovská, až po ateliér Art Domus. Součástí přednášky bude praktická ukázka materiálů i hotových výrobků a představení aktuálních výstavních počínů výtvarníků spojených s Art-protisem.

13.00 Ukončení přednáškové části a přesun na tematickou exkurzi

Exkurze: Vila Stiassni (tzv. Vládní vila)

Pro zájemce je připravena prohlídka rodinné vily brněnských textilních podnikatelů, rodiny Stiassni, vlastníci vlnářský podnik v Brně, ul. Přízova (dříve Nadační). Vila byla vystavěna mezi lety 1927-29 v Brně Pisárkách. Jejím tvůrcem byl známý brněnský architekt Ernst Wiesner. Prohlídka se uskuteční s průvodcem, který představí nejen vilu, ale i osudy majitelů před vypuknutím druhé světové války a život rodiny v exilu. Vila Stiassni je současně sídlem Metodického centra moderní architektury (MCMA) Národního památkového ústavu. Aktuální informace o vile viz <https://www.vila-stiassni.cz/cs>.

Organizace exkurze: v 13,30 hod. společný přesun z TMB rezervovaným autobusem k objektu Vily Stiassni (Brno, ul. Hroznová). Po prohlídce interiéru vily a aktuálních výstav společný přesun opět autobusem k vlakovému Hl. nádraží (parkoviště u obchodního domu Tesco) – plánovaný odjezd v 16,00 hod. od Vily Stiassni, příjezd na parkoviště u Tesca v cca 16,15 hod. Od obchodního domu Tesco lze přejít na autobusové nádraží Zvonařka (přes obchodní centrum Vaňkovka – cca 10 min), na autobusové nádraží u hotelu Grand (cca 15 min) a na vlakové nádraží (stanice Hl. nádraží – cca 10 min), případně lze přestoupit na linku tram č. 12 a autobusové linky příměstské dopravy (pod Tescem).

Prezentace v předšálí

POSTEROVÁ PREZENTACE

Jana Bureš Víchová, Klára Drábková (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze): Dokončení restaurování pohřebních šatů – využití kombinace různých metod

Anotace: Poster se zabývá restaurováním pohřebních šatů z krypty kostela panny Marie Vítězné v Karmelitské ulici v Praze z přelomu 17. a 18. století. Při restaurátorském zásahu byly využity dva odlišné způsoby konsolidace – šitá skeletáž a podlepení. Postup restaurování byl podrobně popsán na konferenci a v časopise Textil v muzeu 2017, proto je poster věnován především výsledkům provedeného zásahu a stavu předmětu po restaurování šitou skeletáží a podlepením.

Dana Szemályová (Národní muzeum): Textilní / netextilní materiály v šatníku Anny Plesingerové-Božinové, ženy prvorepublikového diplomata

Anotace: Přehled textilních a netextilních materiálů používaných ve 20. letech 20. století. Na příkladu jedné významné akvizice Národního muzea.

VÝSTAVA

Mapa příběhů – Technické dědictví Moravy a Slezska

Výstava Technického muzea v Brně a Národního památkového ústavu, ú. o. p. Ostrava věnovaná stěžejním průmyslovým oborům a dochovaným průmyslovým památkám měla premiéru v roce 2015. Pro konferenci byla vybrána část věnovaná textilnímu průmyslu a dochovaných významným objektům na území Moravy.

Místo konání konference

Technické muzeum v Brně / Purkyňova 105 / Brno-Královo Pole / Přednáškový sál – 4. patro

Konferenční poplatky

zdarma – student denní formy SŠ či VŠ studia (nutné předložit doklad o studiu, např. ISIC), člen Kruhu přátel Technického muzea v Brně - KPTM

700 Kč / osoba – platba na účet TMB do 11. června 2018 (připsána na účet TMB)

900 Kč / osoba – platba v hotovosti v den konání konference

Bankovní spojení

číslo účtu: 197830621/0710

VS: 1206

IBAN: CZ48 0710 0000 0001 9783 0621

BIC: CNBACZPP

Česká národní banka

pobočka Brno

Rooseveltova 18

601 10 Brno

Kontakt na pořadatele

<http://www.technicalmuseum.cz/odborne-akce/textil-v-muzeu-konference-2018/>

Adresa: Technické muzeum v Brně / Purkyňova 105, 612 00 Brno-Královo Pole /

Pořadatelé

PhDr. Petra Mertová, Ph.D. / garant konference / mertova@tmbrno.cz / tel. 541 421 428 / 732 264 594 /

Bc. Vladimír Štork / organizátor / tel. 541 421 428/ 604 235 058/